

Kulturlandskapet i Geiranger-Herdalen landskapsvernområde, Møre og Romsdal

Kartlegging av biologisk mangfold og råd om skjøtsel

Miljøfaglig
Utredning

Rapport MU2024-10

Forsidebilde

Oversikt over de utvalgte kulturlandskapslokalitetene som ble kartlagt gjennom prosjektet i 2023.

Alle foto i rapporten er tatt av Mathilde N. Lorentzen.

RAPPORT 2024-10

Utførende institusjon: Miljøfaglig Utredning AS	Prosjektansvarlig: John Bjarne Jordal
	Prosjektmedarbeidere: Mathilde Norby Lorentzen
Oppdragsgiver: Statsforvaltaren i Møre og Romsdal, verneområdestyret for Geiranger-Herdalen landskapsvernområde	Kontaktperson hos oppdragsgiver: Ingvild Hansen Nystad
Referanse: Lorentzen, M. N. 2024. Kulturlandskapet i Geiranger-Herdalen landskapsvernområde, Møre og Romsdal. Kartlegging av biologisk mangfold og råd om skjøtsel. Miljøfaglig Utredning rapport 2024-10, ISBN 978-82-345-0531-7.	
Referat: På oppdrag av verneområdestyret for Geiranger-Herdalen landskapsvernområde har Miljøfaglig Utredning gjennomført kartlegging av naturtyper og arter i utvalgte kulturlandskapslokaliteter i Geiranger-Herdalen landskapsvernområde, i Fjord og Stranda kommuner. Det er lagt vekt på områder med mangelfull kunnskap fra tidligere. I tillegg gis det råd om skjøtsel av naturverdiene i kulturlandskapet. Feltarbeidet ble gjennomført på høsten for å fange opp beitemarkssopp i lokalitetene. Totalt ble 11 kulturlandskapslokaliteter, i tillegg til flere dellokaliteter, undersøkt i forbindelse med dette prosjektet. Det var fokus på å kartlegge arealer nærmest seter- og gårdshusene, og avgrensningene følger i stor grad dette. Det betyr samtidig at hele lokaliteten ikke nødvendigvis er undersøkt. Flere av lokalitetene var ikke tidligere registrert i Naturbase, men ble nå registrert som naturbeitemark, slåttemark eller semi-naturlig eng. Enkelte steder ble det likevel ikke registrert naturtyper (Gråsteindalen, Liastølen og Lundaneset). Oaldsbygda og Ospahjellsætra overrasket positivt. I Oaldsbygda viser det seg å være tidligere uregistrerte naturkvaliteter oppover i bygda, men i 2023 ble de kun overfladisk undersøkt på en kjapp tur til Øvstegarden. Ospahjellsætra var uregistrert, uten artsfunn, men viser seg å bli holdt i hevd med årlig slått og fjerning av graset. Når det gjelder artsfunn var gulfotvokssopp (VU, Ospahjellsætra), vridd køllesopp (VU, Oaldsbygda Øvstegarden) og åkermåne (NT, Matvika) de mest interessante, og viser at det er kvaliteter knyttet til både beitemarkssopp og varmekjære plantearter. Basert på kartleggingen i 2023 er det noen trender som utpeker seg. Over halvparten av lokalitetene gror gradvis igjen på grunn av for lavt beitetrykk og/eller manglende skjøtsel. I over halvparten anbefales det derfor å gjenoppta eller øke beitetrykket, samt rydde busk- og treoppslag. Kun et fåtall har tilnærmet tilstrekkelig hevd med kun mindre behov for ekstra tiltak (Innsetsætra, Ospahjellsætra, Ospahjellen gard og Knivsflå). Skjøtsel i form av slått anbefales å gjenopptas på Matvika og Oaldsbygda, men begge lokaliteter krever en restaureringsperiode.	

FORORD

Miljøfaglig Utredning har gjennomført kartlegging av naturtyper og arter i utvalgte kulturlandskapslokaliteter i Geiranger-Herdalen landskapsvernområde, i Fjord og Stranda kommuner. I tillegg kommer råd om skjøtsel av naturverdiene i kulturlandskapet. Arbeidet er utført på oppdrag fra verneområdestyret for Geiranger-Herdalen landskapsvernområde der kontaktperson og fagansvarlig har vært verneområdeforvalter Ingvild Hansen Nystad. Takk til alle som har gitt opplysninger, og til John Bjarne Jordal (MFU) for gjennomlesing.

Takk også til oppdragsgiver for opplysninger, logistikkplanlegging og samarbeid underveis.

Tingvoll, 01.02.2024

Miljøfaglig Utredning AS

Mathilde Norby Lorentzen

INNHold

FORORD.....	4
INNHold	5
1 INNLEDNING	6
1.1 FORMÅL.....	6
2 METODE OG MATERIALE	7
2.1 METODE	7
2.2 FELTARBEID OG DOKUMENTASJON.....	7
3 RESULTAT	8
3.1 OVERSIKT OG SAMMENSTILLING	8
3.2 LOKALITETENE	10
3.2.1 Flydalsætra.....	10
3.2.2 Gråsteindalen.....	12
3.2.3 Innsetsætra	14
3.2.4 Knivsfå	16
3.2.5 Kvanndalssætra.....	19
3.2.6 Liastølen	21
3.2.7 Lundaneset.....	23
3.2.8 Matvika.....	23
3.2.9 Oaldsbygda.....	27
3.2.10 Ospahjellen gard	30
3.2.11 Ospahjellsætra	32
4 OPPFØLGENDE UNDERSØKELSER.....	36
5 KILDER	37

1 INNLEDNING

I forbindelse med en kunnskapssammenstilling gjennomført av Miljøfaglig Utredning i 2022 (Jordal & Wangen 2022) ble det konstatert et behov for supplerende kartlegging av et utvalg kulturlandskapslokaliteter. I samarbeid med oppdragsgiver ble 11 kulturlandskapslokaliteter, i tillegg til flere dellokaliteter, valgt ut for kartlegging av naturtyper og arter for å bidra til å dekke kunnskapshullene. I tillegg har oppdragsgiver behov for råd omkring skjøtselen av kulturlandskapslokalitetene. Alle lokalitetene ligger i Geiranger-Herdalen landskapsvernområde som ble oppretta i 2004 etter flere år med undersøkelser og prosess (Gaarder m. fl. 2001, Betten og Hovde 2003, Anonym 2004). Kartlegging og råd for skjøtsel av Herdalssetra, som ble bestilt i samme periode, er i en egen rapport (Jordal m. fl. 2023). Det finnes en egen tiltaksplan for Vestnorsk Fjordlandskap (Aurland kommune & Stranda kommune 2022).

1.1 Formål

Formålet med denne rapporten er å legge fram resultatene fra årets kartlegging av naturtyper og arter, samt komme med råd om skjøtsel for kulturlandskapslokalitetene for å best mulig ta vare på naturverdiene. Rådene bygger på eksisterende kunnskap og nytt feltarbeid.

2 METODE OG MATERIALE

2.1 Metode

Kulturlandskapslokalitetene som skulle kartlegges er utvalgt på bakgrunn av kunnskapssammenstillingen gjennomført av Miljøfaglig Utredning i 2022 (Jordal & Wangen 2022) og dialog med oppdragsgiver. Lokaliteter også valgt ut der man vet at skjøtselen står i fare for å opphøre, eller nylig har stoppet. Lokaliteter som har liten sjanse for skjøtsel i nær fremtid, eller der det er lang reisetid, ble ikke prioritert i dette prosjektet. Siden flere lokaliteter krevde båt, og været var varierende, ble det en del logistikk og omrokkeringer i både kartleggingstidspunkt og utvelgelsen av lokaliteter.

Kartleggingen av naturtyper i de utvalgte kulturlandskapslokalitetene er gjort etter Miljødirektoratet sin instruks (Miljødirektoratet 2023), og artskartlegging av særlig karplanter og sopp er gjennomført innenfor samme område. Rødlistede arter følger Norsk rødliste for arter 2021 (Artsdatabanken 2021) og fremmede arter følger Fremmedartslista 2023 (Artsdatabanken 2023). Kartdata blir tilgjengelig i Naturbase (Miljødirektoratet 2024) våren 2024, og bestemte artsdata er publisert i Artskart (Artsdatabanken 2024). Arter som er sendt inn til DNA-sekvensering for artsbestemmelse publiseres etterhvert i Artskart. Råd om skjøtsel er gjort på bakgrunn av nye registreringer, eksisterende kunnskap, kunnskapsgjennomgangen i Jordal og Wangen (2022), samt erfaringer fra enkelte grunneiere og oppdragsgiver. Eksisterende kunnskap og råd om skjøtsel er omtalt for hver av kulturlandskapslokalitetene.

2.2 Feltarbeid og dokumentasjon

Feltarbeidet for naturtype- og artskartlegging ble gjennomført over to perioder, omtrentlig 28.08-01.09 og 03.-04.10.2023, i tillegg til reisetid. Verneområdeforvalter Ingvild Hansen Nystad var med på enkelte lokaliteter. Tidspunktet for kartlegging av naturtyper var god i første periode, og noe sein siste periode, med variabelt vær. Diverse artskartlegginger er utført i samme periode. Tidspunktene var egnet til å fange opp særlig beitemarkssopp, noe som har vært lite undersøkt i lokalitetene fra før. Tidspunktet var dårligere for å fange opp karplanter, insekter og andre artsgrupper, men noe ble likevel registrert. På grunn av skiftende vær og problemer med tilgang på båt ble det omrokkeringer i lokaliteter og en del logistikkutfordringer. Noen belagte sopp er sendt til DNA-sekvensering for sikker artsbestemming.

3 RESULTAT

3.1 Oversikt og sammenstilling

Totalt ble 11 lokaliteter, i tillegg til flere dellokaliteter, undersøkt i forbindelse med prosjektet. Dette var ulike kulturlandskapslokaliteter som ble målrettet eller tilfeldig undersøkt for å avklare naturverdier og komme med skjøtselsråd. Det var fokus på å kartlegge arealer nærmest seter- og gårdshusene, og avgrensningene følger i stor grad dette. Det betyr at hele lokaliteten ikke nødvendigvis er undersøkt, men dette er omtalt og vist nærmere i kapittel 3.2.

Flere av lokalitetene var på forhånd ikke registrert i Naturbase, men ble nå registrert som naturbeitemark, slåttemark eller semi-naturlig eng. Enkelte steder ble det likevel ikke registrert naturtyper (Gråsteindalen, Liastølen og Lundaneset). Oaldsbygda og Ospahjellen seter overrasket positivt. I Oaldsbygda var det uregistrerte naturkvaliteter oppover i bygda, men at det i 2023 kun ble overfladisk undersøkt. Ospahjellen seter var uregistrert, uten artsfunn, men blir holdt i hevd med årlig slått og fjerning av graset. Når det gjelder artsfunn var gulfotvokssopp (VU, Ospahjellen seter), vridd køllesopp (VU, Oaldsbygda Øvstegarden) og åkermåne (NT, Matvika) de mest interessante, og viser at det er kvaliteter knyttet til både beitemarkssopp og varmekjære plantearter.

Basert på kartleggingen i 2023 er det noen trender som utpeker seg. Over halvparten av lokalitetene gror gradvis igjen på grunn av for lavt beitetrykk og/eller manglende skjøtsel. I over halvparten anbefales det derfor å gjenoppta eller øke beitetrykket, samt rydde oppslag. Kun et fåtall har tilnærmet tilstrekkelig hevd med kun mindre behov for ekstra tiltak (Innsetsætra, Ospahjellen seter, Ospahjellen gard og Knivsflå). Skjøtsel i form av slått anbefales å gjenopptas på Matvika og Oaldsbygda, men begge lokaliteter krever en restaureringsperiode.

Tabell 1 Oversikt over de ulike lokalitetene som ble kartlagt i 2023. Obs. Ikke hele lokaliteten er nødvendigvis undersøkt, se kapittel 3.2 for nærmere beskrivelser og kart.

Navn	Naturtype og naturtypekvalitet	Dagens situasjon	Anbefalte tiltak
Flydalsætra	Naturbeitemark: Lav kvalitet	Beites med sau, men lavt beitetrykk. Gror igjen med einer. Ingen spesielle arter.	Øke beitetrykket, gjerne med flere dyreslag. Rydde einer.
Gråsteindalen	Ingen registrert	Gror igjen etter at beite tok slutt for noen år siden. Lite naturverdier på setrene.	Beite må gjenopptas for å holde landskapet åpent.
Innsetsætra	Naturbeitemark: Svært høy kvalitet	Godt beitetrykk med ammekyr og sau. Ingen spesielle arter.	Opprettholde beitetrykket. Rydde einer og bjørk.
Knivsflå	Slåttemark: Høy kvalitet	Enga slås og graset fjernes etterpå. Slåttemarkenrealet er noe utvidet. Trolig blir mer slåttemark restaurert på sikt.	Følge skjøtselsplan med årlig slått. Ikke skave av mer jord fra engene. Legge slåttegras på de avskavede områdene for å spre frø, deretter fjerne. Åpne opp kantsoner.
Kvanndalssætra	Naturbeitemark: Moderat kvalitet	Gror igjen etter at beite tok slutt for noen år siden. Lite naturverdier på setra.	Beite må gjenopptas for å holde landskapet og naturbeitemarken åpen. Rydding av bjørk.
Liastølen	Ingen registrert	Gror igjen på grunn av for lavt beitetrykk. Det går noe sau der, og sti er mye brukt av turister.	Øke beitetrykket og holde oppslag nede. Muligens slått. Restaurering vil gi økt formidlingsverdi i et populært turområde.
Lundaneset	Ingen registrert	Nitrofilt og i gjengroing. Platanlønn i nordøst. Kun kartlagt rundt husrestene.	Bekjempe platanlønn.

Navn	Naturtype og naturtypekvalitet	Dagens situasjon	Anbefalte tiltak
Matvika	Semi-naturlig eng: Moderat kvalitet	Gjengroing, men forekomst av varmekjære arter. Åkermåne (NT) finnes i enga.	Rydde oppslag og stein vekk fra enga. Gradvis gjenoppta skjøtsel med slått og gjerne beite. Bekjempe platanlønn.
Oaldsbygda	Naturbeitemarker: Lav kvalitet Slåttemarker: Moderat kvalitet (Midtgard nordvest) Høy kvalitet (Øvstegarden sør)	Lavt beitetrykk med sau. Hele området gror sakte igjen, og er stedvis gjødselspreget, men naturverdier finnes fortsatt. Vridt køllesopp (VU) på Øvstegarden. Flere områder ikke eller kun overfladisk undersøkt.	Øke beitetrykket, gjerne med ulike dyreslag. Det er ønskelig med slått i de registrerte slåttemarkene, men også ellers.
Ospahjellen gard	Slåttemark: Moderat kvalitet	Slås årlig, graset fjernes. Noe saubeite. Ingen spesielle arter registrert. Noe gjødselspreget.	Noe senere slått anbefales, tidligst fra midten av juli og utover. Bakketørk før det rakes vekk.
Ospahjellsætra	Slåttemark nord: Moderat kvalitet Slåttemark sør: Høy kvalitet	Slås årlig, og graset fjernes. Noe beite med sau. Gulfotvokssopp (VU) er registrert i begge engene.	Fortsette årlig slått og fjerning av graset. Slå også kantsoner og oppå haugen. Åpne opp i kantsoner.

Figur 1 Oversikt over de ulike lokalitetene som ble kartlagt i 2023.

3.2 Lokaltetene

3.2.1 Flydalsætra

Det er ikke registrert naturtype etter DN-handbok 13 i Naturbase her, men det finnes en beskrivelse av Flydalsætra fra 2002 (Norderhaug m. fl. 2004). Flydalsætra er tidligere basiskartlagt etter NiN i 2020 (Hanssen m. fl. 2021). Norderhaug m. fl. (2004) skriver følgende: «Setringa føregjekk i tida mellom jonsok og midten av august. Det var tre budeier som setra her oppe, og mjølka ble sendt ned etter en løypestreng. Det eine bruket hadde 6-7 kyr. Budeiene gikk ned til bygda kvar morgon for å delta i anna arbeid heime på garden.»

Arealet vist med svart omriss i figuren under viser området kartlagt for naturtyper etter Miljødirektoratets instruks i 2023. Av naturtyper er det registrert en liten naturbeitemark på en rygg rett bakom setra. Det kan også finnes naturbeitemark, boreal hei og slåttemyr i gjengroing utenfor det undersøkte området. Den registrerte naturbeitemarken beites noe av sau, men beitetrykket er for lavt. Tidligere gikk det også storfe her. Det er mye einer og nokså dårlig nedbeitet feltsjikt, noe som vitner om for lavt beitetrykk og lite rydding. Det er noe utfordrende å sette en grense for naturbeitemarken, særlig mot nord, men det er vurdert å være noe mer oppgjødslet preg nærmest seterhusa (og derfor ikke inkludert).

Det er ikke registrert rødlistede arter her. Enga regnes som intermediaær på kalknivå, med arter som blåklokke, legeveronika, småsyre, fjellmarikåpe, bringebær, einer, sølvbunke, matsyre og ryllik. Av beitemarkssopp er det registrert kjeglevokssopp, seig vokssopp, gul småfingersopp, engvokssopp, gul småkøllesopp, blektuppet småkøllesopp, stjernespoet rødspore, skjør vokssopp, papegøye vokssopp, sleip jordtunge og brunfnokket vokssopp, alle på den samme ryggen. I tillegg ble det sett antatt okergul grynhatt. Det er ikke registrert fremmede arter.

Flydalsætra er preget av for lavt beitetrykk, selv om det går noe sau her. Det gror igjen både på setra og ellers i dalen. Dette ble også observert av Hanssen m. fl. (2020) og Norderhaug m. fl. (2004). Beitetrykket burde økes, og helst med flere dyreslag (gjerne storfe). Mye av eineren bør ryddes, og avfallet legges utenfor naturbeitemarken. En bør først prioritere fjerning av eineren på selve ryggen, og ned på sidene.

Figur 2 Undersøkt område på Flydalsætra er vist i svart. Blå figur viser den registrerte naturbeitemarken (en rygg). Det er uklare grenser mot andre naturtyper.

Figur 3 Naturbeitemarken er mest åpen på toppen av selve ryggen. Det beites med sau, men beitetrykket bør økes. Det hadde vært positivt med beite av storfe i tillegg. Oppå ryggen her er det registrert mange vanlige beitemarkssopp.

Figur 4 Det er mye einer i enga og utenfor. Rydding av einer og fjerning av avfallet vil åpne opp, og gi mer lys til feltsjiktet. Enkelte einer kan stå igjen for variasjonen, men mye bør fjernes.

3.2.2 Gråsteindalen

Jordal & Wangen (2022) vurderte setrene i Gråsteindalen som ikke kartlagt, men med lavest prioritet (3). Dalen ble befart i 2019 i forbindelse med undersøkelser av sti-slitasje (Jordal 2019). I Jordal & Wangen (2022) står det følgende, hentet fra Jordal (2019): «Nedst i dalen ligg Møllsetrene, som har ein ubetydeleg liten rest av eng rundt murane som verkar noko oppgjødsla (ikkje registrert). Gråsteinsætra har ein liten engrest som truleg har mindre interesse, med få og vanlege engartar. Grandesætra er i attgroing.» I 2023 bar hele dalen preg av å være i gjengroing, siden beiting tok slutt for noen år siden. Dette gjør det utfordrende å kartlegge, og gir noe usikkerhet knyttet til vurderingene som er gjort. Grandesætra er tydelig mer gjengrodd enn de andre setrene.

Det ble ikke registrert naturtyper etter Miljødirektoratets instruks på de ulike setrene, men det finnes små flekker med naturbeitemark hist og her, men som ble vurdert til å være for små eller usammenhengende til å utfigureres. Engene virker artsfattige og kalkfattige, med mye finnskjegg, men også spredt med matsyre og annet gras. Gjengroingsarten firkantperikum finnes det også en del av. Rundt seterhusene kommer mer matsyre og sølvbunke inn, noe som tyder på en viss gjødselpåvirkning fra tidligere. Samtidig er det i de små engfleckene, samt langsmed enkelte stier, registrert noen få vanlige beitemarkssopp, slik som engvokssopp, blektuppet småkøllesopp, seig vokssopp, papegøye vokssopp og skjelljordtunge. Selv om det ikke ble registrert naturtyper på de ulike setrene er det trolig en del boreal hei og kulturlandskapsrester i dalen. På grunn av dette, og som turmål, ville det vært positivt om beite ble gjenopptatt.

Figur 5 Ingen naturtyper ble registrert rundt seterhusene i Gråsteindalen. Arealet som er undersøkt i 2023 er avgrenset med svart omriss. Utenfor er det gjengroende boreal hei. Dalen har preg av å være i gjengroing, og beite bør gjenopptas for å holde landskapet oppe.

Figur 6 Gråsteindalsætra er i gjengroing, og det er gradvise overganger mellom boreal hei, naturbeitemark, våtmark og mer oppgjødslet eng. Her er det mye finnskjegg, men også en del matsyre.

Figur 7 Møllsætrane har et tydelig oppgjødslet preg nærmest murene av seterhusa. Rundt ble det gradvis mindre gjødslingspreg, og det er flekker med kalkfattig naturbeitemark. Engene er i gjengroing, og beite må gjenopptas hvis en skal holde området åpent i fremtiden.

Figur 8 Møllsgråsteinsætra er dominert av finnskjegg, gras og matsyre, mens kantsonene ned mot vassdraget hadde noe mer ugjødslet engpreg. Det er gradvise overganger og gjengroing, noe som gjør det vanskelig å vurdere hva som er naturbeitemark, boreal hei og oppgjødslet eng. Kun areala nærmest murene av seterhusene ble kartlagt i 2023.

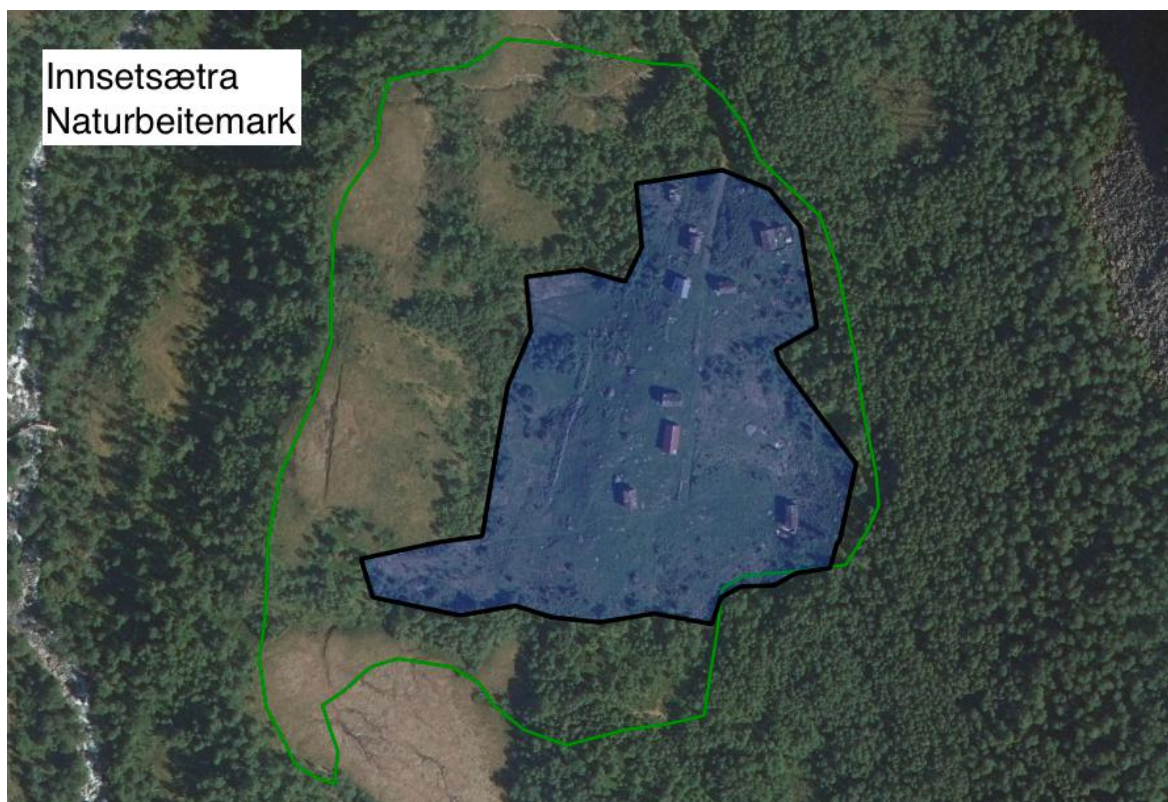
3.2.3 Innsetsætra

Innsetsætra er tidligere kartlagt etter DN-handbok 13 som naturbeitemark (Norderhaug m. fl. 2004, Jordal & Gaarder 1998). I tillegg er lokaliteten basiskartlagt etter NiN i 2022 som semi-naturlig eng (Lorentzen m. fl. 2023). Stoknes (1995) skriv at «Innsetsetra var mjølkeseterbruk tilhørende 6 bruk på Innset i Norddal. Prestegarden hadde også seter her. Setrene var i drift til rundt 1955». Jordal & Gaarder (1998) nevner at området i 1997 var beita av storfe og sau og var i ganske bra hevd, men at området gror til med busker og trær fra kantene.

Arealet vist med svart omriss i figuren under viser området kartlagt for naturtyper etter Miljødirektoratets instruks i 2023. Av naturtyper ble det registrert naturbeitemark rundt Innsetsætra. Det avgrensede området etter DN-handbok 13 virker også å inneholde annen natur enn bare naturbeitemark, og selve naturbeitemarkenrealen er derfor redusert i 2023. Beitemarken har et nokså godt beitetrykk med både ammekyr og sau. Det er noe gjødselpreget rundt seterhusene og noen fuktige partier. Nedre del kan ha vært slått tidligere, men er nå tydelig beitepreget. Dette kan ha vært myr som har blitt drenert. Ingen fremmede arter er registrert.

Det er en intermediær eng med noe variasjon i fuktighet, og deler er i overgang mot beitemyr. Ingen rødlistearter er kjent. Av karplanter kan det nevnes arter som blåklokke, einer, finnskjegg, firkantperikum, fjellmarikåpe, fjelltimotei, fjellblom, gulaks, gullstjerne, legeveronika, matsyre, nyseryllik, skogfiol, snauveronika, sølvbunke, tepperot, tveskjeggveronika og engsoleie. Av beitemarkssopp ble det i 2023 registrert vanlige arter som engvokssopp, honningvokssopp, kjeglevokssopp, papegøye vokssopp, seig vokssopp, skjør vokssopp og gul småkøllesopp.

Beitetrykket bør opprettholdes eller helst økes noe. I tillegg er det aktuelt å rydde noe einer og bjørkeoppslag, særlig i kantsonene. Dette fjernes fra enga. Noen einer kan få stå for å gi variasjon.

Figur 9 På Innsetsætra er det registrert naturbeitemark i god hevd (blå avgrensning). Det beites med både ammekyr og sau. En kan med fordel åpne opp mer i kantsonene. Grønn avgrensning viser tidligere DN-håndbok 13-avgrensning. Kun arealet innenfor det svarte omrisset er undersøkt, tilsvarende arealet for naturbeitemarken.

Figur 10 Innsetsætra holdes i hevd med beiting av både sau og ammekyr. Beitetrykket bør opprettholdes eller økes litt. Samtidig bør det ryddes noe einer og bjørk, særlig i kantsonene. Avfallet fjernes fra enga.

Figur 11 Mens de fleste einerbuskene med fordel kan fjernes bør det likevel spares noen. Det viktigste her vil være å opprettholde beite, holde oppslag nede og unngå gjødsling.

3.2.4 Knivsflå

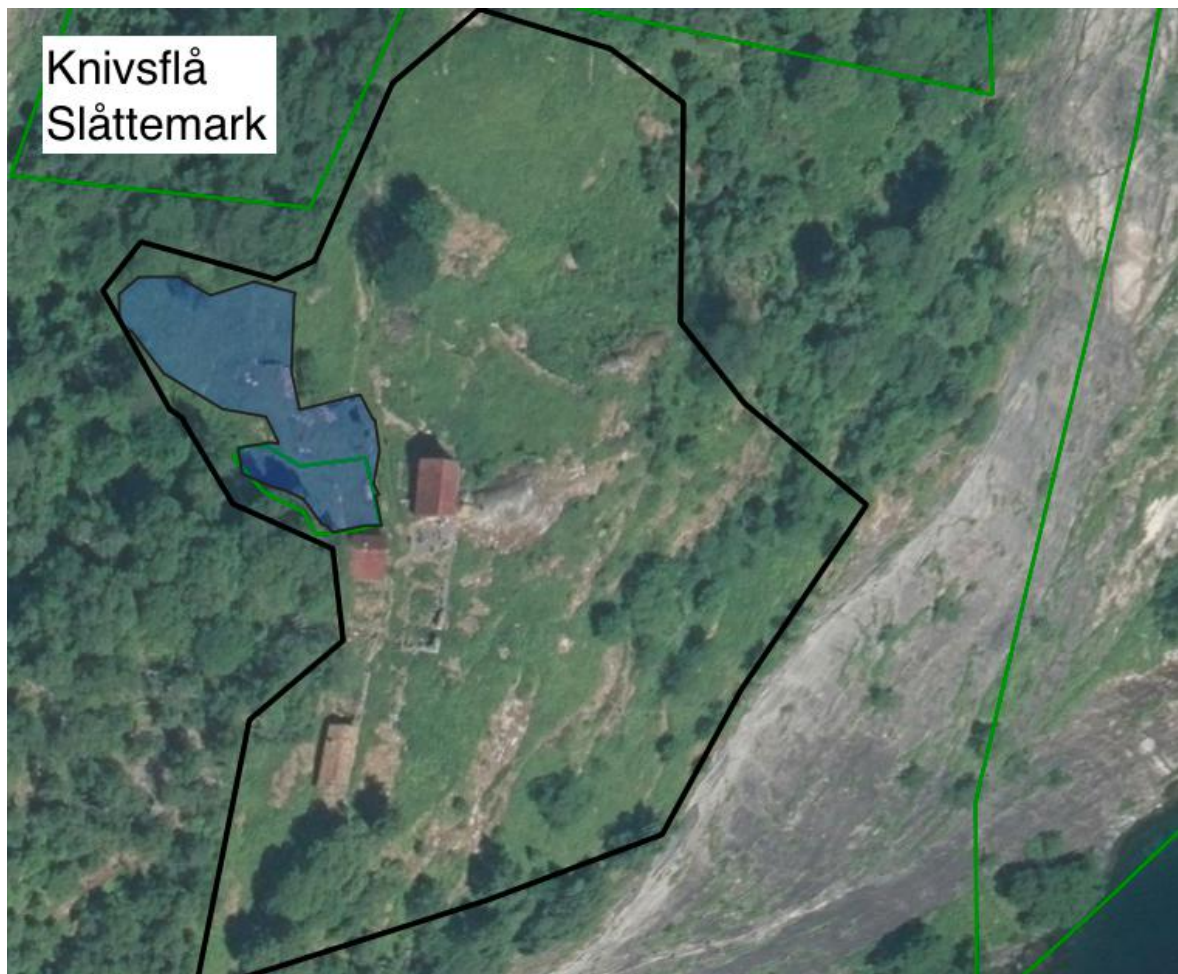
Knivsflå har vært kartlagt flere ganger (eksempelvis Norderhaug m. fl. 2004). Langmo & Oldervik (2016) undersøkte slåttemarken i 2015, og i 2018 ble det utarbeida en skjøttselsplan av Jordal (2018). Tidligere ble området både beitet, slått og trær ble styvet, men nå er det kun slått. Siden grunneier har gjenopptatt skjøtsel på flere gamle slåttemarker på Knivsflå ønsket oppdragsgiver at det ble sjekket på nytt, selv om det ikke er lenge siden sist. Arealet som nå er registrert som slåttemark etter Miljødirektoratets instruks er noe utvidet enn avgrensingen etter DN-handbok 13, ettersom arealene gradvis bedres gjennom restaureringsslått.

Engene var slått på befaringstidspunktet, men ble vurdert til å ha innslag av både høgstauder og engarter. Det var samtidig noe variasjon i fuktighet og arts mangfold som til sammen gjør det vanskelig å vurdere avgrensningen av slåttemarken etter Miljødirektoratets instruks. Den registrerte enga vurderes med usikkerhet som kalkrik fukteng (høgstaudeengpreget) og intermediær eng, men det er overganger også til andre typer. Det er registrert arter som dunhavre, rødknapp, blåklokke, gulaks, markjordbær, hvitbladtistel, skogmarihand, engsmelle, gjeldkarve, lintorskemunn og småengkall. I 2023 ble det også registrert limvokssopp og gul småkøllesopp. Ingen rødlistede arter er registrert i slåttemarken, men styvet alm finnes i området rundt. Det er tatt ned trær ovenfor engen, men en del løvtreoppslag kunne ses i kantsonene.

I et parti på enga har det vært skavet av det øverste jordlaget, noe som har og vil påvirke enga negativt i lang tid. Grunneier forteller at dette ble brukt på taket, sammen med et areal fra en av de andre engene. Under slåtten kan en vurdere å legge graset med mest blomster (fra arealet i skjøttselsplanen) til tork på den avskavede jorden i håp om at de frør seg der. Hele den registrerte slåttemarken bør slås årlig i hht. skjøttselsplanen, med bakketork/hesjing og påfølgende fjerning av graset. Områder med fortsatt blomsterflor kan gjerne slås noe senere. Det er viktig å la blomstene få frø seg i enga. Restaureringsslåtten fører til gradvis bedring av engene, og flere vil på sikt kunne registreres som slåttemark etter Miljødirektoratets instruks. Det vil derfor være viktig å opprettholde årlig slått på særlig de nedre engene i sørøst og enga bak bygget i sørvest. Ovenfor husene er det spor etter oppbygde terrasser som tidligere har vært slått, men også her er det skava av deler av det øverste jordlaget (til taket), noe som vil påvirke den delen negativt i lang tid.

På stien opp fra fjorden er det flere plasser med englignende struktur og arts mangfold. Grunneier opplyser om at det har vært slått flere plasser langs stien. På de beste plassene, der det fortsatt er

blomsterpreg, nokså åpent og tørt, hadde det vært positivt dersom det ble åpnet opp litt, og gjerne slått. Overstandere og noen etterkommere bør bevares, mens gjenveksttrær kan fjernes.

Figur 12 Svart strek viser kartlagt område. Registrert slåttemark er vist i blått, mens gammel avgrensning er vist i grønt.

Figur 13 Under slått kan partier med blomster stå igjen til de er avblomstra, slik at de får spredd frøene. Noe oppslag i kantonene kan godt fjernes. Det samme gjelder avfall, som ikke bør bli liggende på enga. Til høyre i bildet pågår det restaurering av muren, noe som gjør at jorda vendes. Det er uvisst hvordan dette vil påvirke marken. I bakgrunnen skimtes arealet som ble skåret av til bruk på tak.

Figur 14 Slåttemarken er utvidet til å inkludere dette arealet. Siden enda nylig var slått var det likevel vanskelig å avgjøre hvor grensene gikk for slåttemark og mer oppdyrka/oppgjødslet eng. I midtre del kan det skimtes et område som ble skåret av for bruk på tak. Dette vil prege arealet negativt i lang tid. Videre skjøtsel, med slått og fjerning av graset, anbefales.

Figur 15 De nederste engene er under restaurering, med slått og fjerning av graset. På sikt vil trolig deler (kanskje helst de to nederste «terrassene», ikke øverste del) kunne registreres som slåttemark etter Miljødirektoratets instruks. Enkelte trær i kantsonene og mellom engene kan med fordel fjernes.

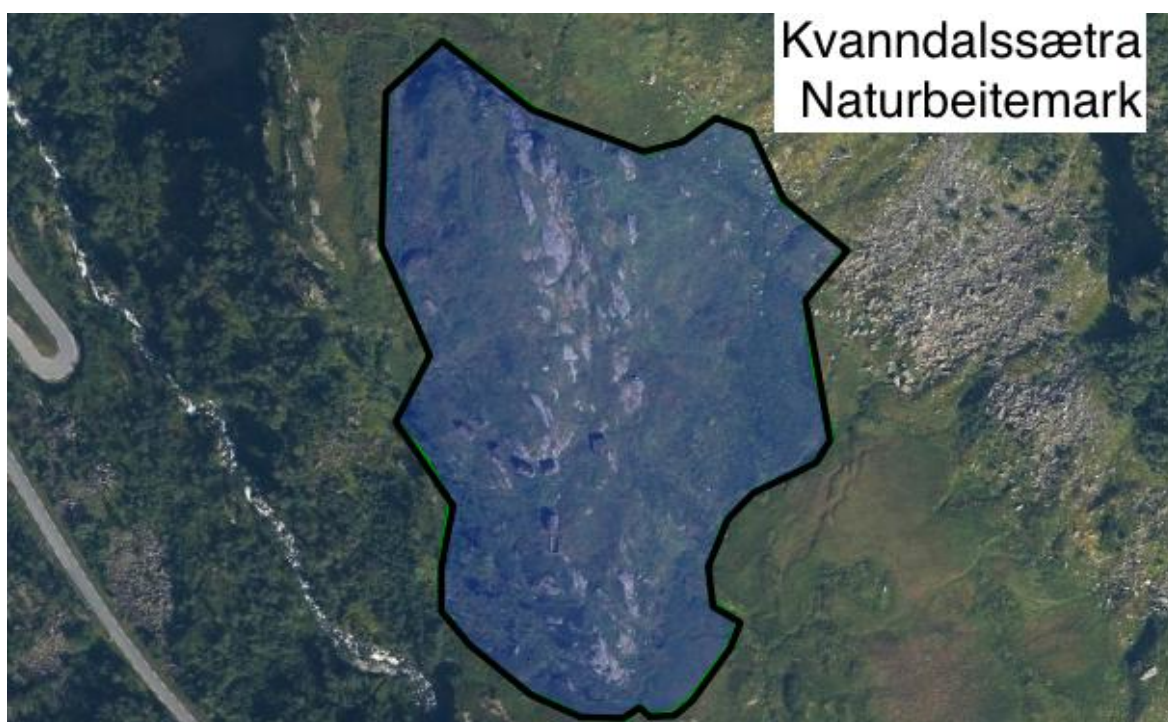
3.2.5 Kvanndalssætra

Kvanndalssætra er tidligere registrert av blant annet Gaarder m. fl. (2001) og Langmo & Oldervik (2016). Avgrensningen fra DN-lokaliteten naturbeitemark i 2015 (Langmo & Oldervik 2016) er videreført. Det er vanskelig å vurdere avgrensningen på lokaliteten, mye fordi området er i gjengroing og det er gradvise overganger og vekslinger mellom eng og annen natur. Det er også stedvis vanskelig å vurdere hva slags naturtype det er, så det er noe usikkerhet knyttet til dette.

Kvanndalssætra bærer preg av å ha vært beitet i lang tid. I 2000 var beitetrykket godt med storfe og sau (Gaarder m. fl. 2001), men i 2015 ble det ikke beitet/kun svakt beitet, uten tegn til gjengroing (Langmo & Oldervik 2016). I 2023 er det tydelig at det ikke har blitt beitet på noen år, i tillegg til at beitetrykket en stund før dette har vært for svakt. Det er nå oppslag av bjørk og det er generelt mye dødt gras. Gjengroing ses også i området rundt, og flyfoto fra 1966 viser at store deler var helt åpne. Noe gjødslingspreg kan ses akkurat rundt byggene, men ellers virker det ikke gjødslet. Foruten beitemark er det innslag og gradvise overganger mot myr, boreal hei og berg.

Lokaliteten er generelt kalkfattig til intermedier, og få kravfulle arter er registrert. Teksten under er hentet fra Langmo & Oldervik (2016), og detaljer fra 2023 nevnes etterpå: «Av planter vart det i 2015 registrert mykje sølvbunke på det meste av lokaliteten. Elles var det mykje blåklokke, fjellgulaks, fjelltimotei, gulaks, harerug og tepperot. I tillegg fanst meir spreidd artar som bakkefrytle, enghumleblom, finnskjegg, fjellkvann, fugletelg, gråstorr, gullris, hengeveng, kornstorr, lækjeveronika, myrtistel, raudsvingel, ryllik, skarmarikåpe, smyle og småengkall. I partia med snaue berg dominerte mellom anna fjellmarikåpe, hestespreng og småsyre. Dei områda der snøen ligg lengst inneheld mellom anna elvesnelle, musøyre, mjølke-artar, myrhatt, og myrsnelle. Det finst også nokre mindre areal med meir nitrofilt preg og med artar som bringebær, nesler og torhjelm. Myrane er fattige med mykje duskull, og stadvis også ein del slåttestorr.» I 2023 ble soppene flåhette, elfenbenshette, stjernespolet rødspore, kjeglevokssopp og engvokssopp registrert, alle vanlige arter. Ingen rødlistede eller fremmede arter er registrert.

Hele Kvanndalssætra er i gjengroing, og bjørk vil ta mer og mer over for hvert år som går uten rydding og beiting. For å ta vare på naturverdiene bør beite gjenopptas, gjerne med flere dyreslag. Rydding av bjørk og annet oppslag bør også gjøres, og avfallet fjernes fra beitemarken.

Figur 16 Naturbeitemarken på Kvanndalssætra har gradvise overganger mot andre naturtyper. Avgrensningen av naturbeitemarken etter Miljødirektoratets instruks i blått er satt lik DN-håndbok 13-lokalitet. Kartlagt område i svart.

Figur 17 Hele setra er preget av å være i gjengroing, med oppslag av bjørk, einer, høye vekster og dødt gras. Ved seterhuset i bakgrunnen ses busk- og treoppslag som kryper oppover setervollen. I forgrunnen er det sett engvokssopp.

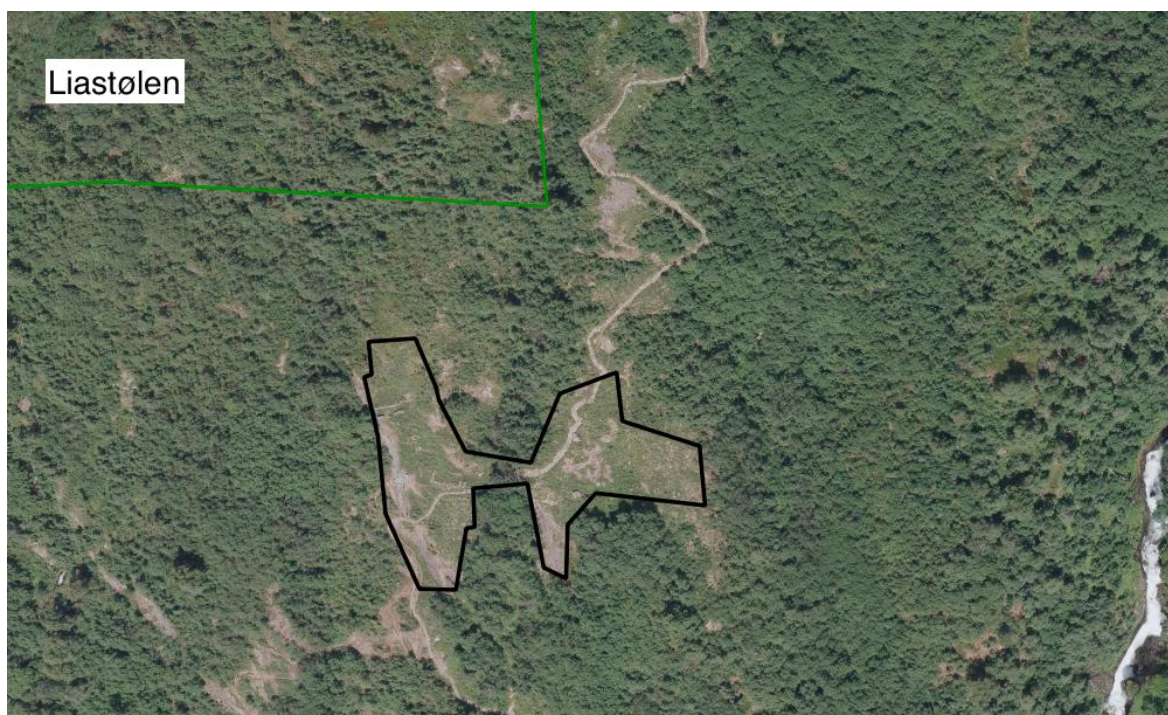
Figur 18 I partier rundt seterhusene er det noe mer oppgjødslet preg, men generelt virker setra lite gjødselpåvirket. Beiting og rydding bør gjenopptas hvis en ønsker å ta vare på naturverdiene her. Uten tiltak vil setra gro igjen.

3.2.6 Liastølen

Jordal & Wangen (2022) vurderte Liastølen som ikke registrert, med middels prioritet (2). Den er derfor oppsøkt i dette prosjektet. Liastølen er tidligere omtalt i Jordal (2018), i forbindelse med registrering av stislitasje. Stølen er der omtalt som naturbeitemark, og i 2022 ble deler basiskartlagt etter NiN som semi-naturlig eng (Lorentzen m. fl. 2023). Stølen ble tidligere brukt som vårseter for Vesterås, men nå går det kun litt sau (og mye folk) i området.

I 2023 er stølen i tydelig gjengroing, og beitetrykket med sau er for svakt. Det er oppslag av trær og busker, samt mye høyt og dødt gras. Rester etter bygg kan ses, og rundt disse virker det mer oppgjødslet. Kun i partier i øvre deler, kantsoner og tørre samfunn på berg har et naturbeitemarkpreg uten gjødslingspåvirkning eller slitasje, og arealene med dette er små og fragmenterte. Det er derfor ikke utfigurert naturtype her, men vurderingen av dette var vanskelig grunnet gjengroingen og turisme, og er derfor usikker. Tidligere stislitasje gror gradvis igjen etter at den ble steinlagt. Uavhengig av naturtype fremstår området som intermediært på kalknivå, uten registrerte rødlistede arter. Kun vanlige arter ble registrert, slik som legeberonika, sølvbunke, ryllik, gulaks, blåklokke, firkantperikum, tepperot, matsyre og ulike starr. Engartene var sparsomme i forekomst, og ofte konsentrert til litt tørre partier.

Liastølen virker å være av lav kvalitet, men det er lett å undervurdere et område i gjengroing. Siden det går såpass mye turister tvers gjennom stølen har det en potensielt stor formidlingsverdi. Det står et skilt der allerede, men hadde en fått åpnet opp skikkelig, helst gjennom økt beite og rydding, kunne dette økt formidlingsverdien. Samtidig kan det være at en får et annet bilde av stølen, og ny kartlegging bør derfor gjennomføres dersom restaureringstiltak gjennomføres. Området kan også slås, med eksempelvis ljà eller ryddesag én gang på sensommeren. Første året bør graset fjernes direkte, mens senere år kan en la graset bakketørke et par dager før fjerning. Det er viktig å fjerne graset for å ikke bidra til gjødslingseffekt. For å holde landskapet åpent anbefales det generelt sett å øke beitetrykket og holde oppslag på stølen nede. Falne stein kan ryddes tilbake på steinmurene. Beite med flere dyreslag kan vurderes. Med såpass lavt beitetrykk som det er nå så kan litt tråkkslitasje i engene faktisk være positivt, da det vil bidra til å holde vegetasjonen nede.

Figur 19 Svart omriss viser undersøkt areal på Liastølen. Det er rester etter naturbeitemark her, men naturverdiene er begrenset og fragmenterte. Undersøkt område er nokså påvirket av turisme, i tydelig gjengroing, og det er noe gjødslingspreg rundt husrestene. Det ble ikke utfigurert naturtype her.

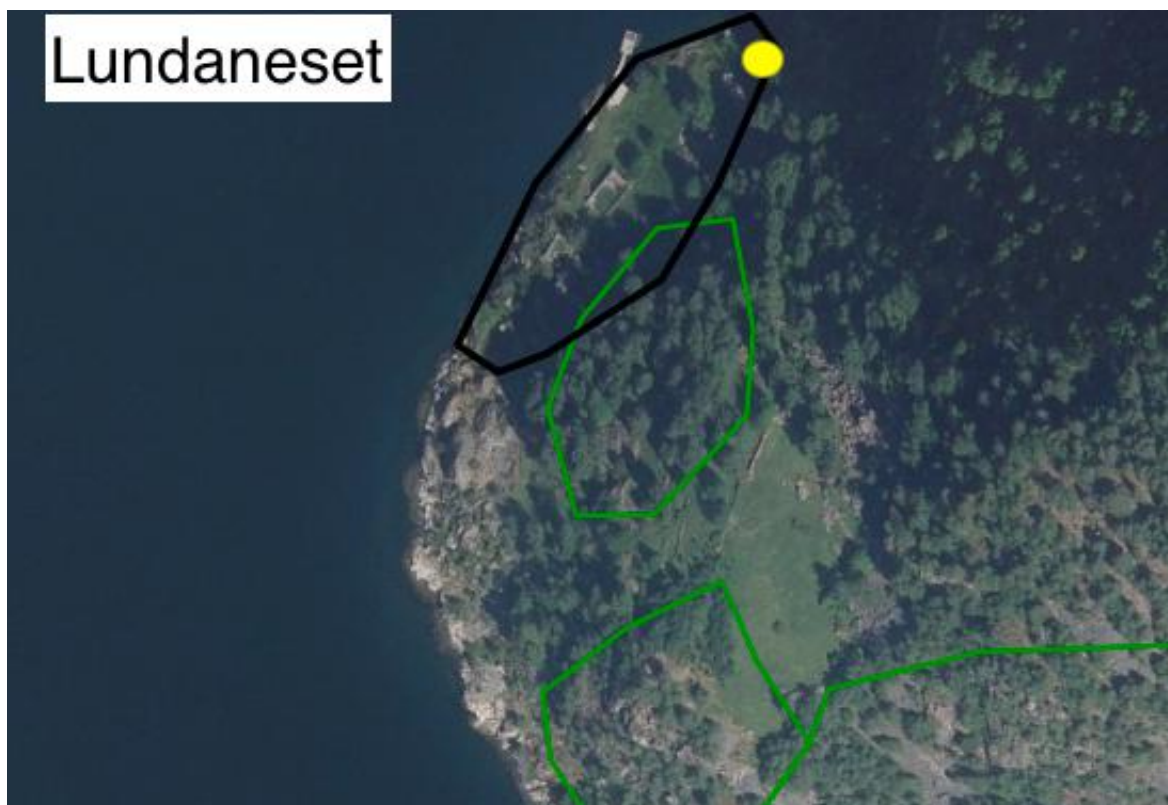
Figur 20 Liasætra er i tydelig gjengroing, med høyt gras, mye dødt gras, samt oppslag av trær og busker. Det var vanskelig å vurdere naturtype og avgrensning, og det er en blanding mellom naturbeitemark, noe mer gjødslet eng, berg og steinlagt sti med tidligere stislitasje rundt. Arealet med naturbeitemark etter Miljødirektoratets instruks ble vurdert til å være for oppstykket og smått til å utfigureres, men etter eventuell restaurering bør området kartlegges på nytt. I bildet er det i øvre del noen rester etter naturbeitemark uten gjødslingspreg.

Figur 21 Det går noen sauer i området, men beitetrykket på Liastølen er for lavt. Enga gror sakte igjen, men etter en eventuell restaurering kan området få stor formidlingsverdi siden det går en mye brukt sti gjennom stølen.

3.2.7 Lundaneset

Lundaneset er tidligere omtalt blant annet i Norderhaug m. fl. (2004) og Jordal (2011). Det er en liten sjøgard som tidligere ble både slått og beitet. Lundaneset ble i 2023 bare kort besøkt i forbindelse med sjekk av platanlønnforekomsten (vist i gult i figuren under). Det er fortsatt platanlønn der, og dette må følges opp for å bekjempe forekomsten. I undersøkt areal ble det ikke registrert naturtyper etter Miljødirektoratets instruks. Dette var fordi hele området fremstod som oppgjødslet. Det er registrerte DN-håndbok 13 lokaliteter utenfor undersøkt område, som her kun omtales kort basert på eksisterende informasjon. Dette er hagemark med bjørk og naturbeitemark, som i 2001 ble omtalt som gjengroende, og at naturbeitemarken hadde størst naturverdier (Jordal 2011). Eksempelvis kan det nevnes åkermåne (NT). Dersom det ikke er iverksatt tiltak etter dette vil lokalitetene nå være mer gjengrodd. Jordal (2011) skriver at uten rydding, slått eller beite vil dette landskapet gro igjen med skog. Aktuelle tiltak vil være å rydde samt beite i området, med fokus på den registrerte naturbeitemarken.

Figur 22 Kun deler av Lundaneset ble undersøkt i forbindelse med lunsj og at verneområdeforvalter Ingvild Nystad skulle undersøke om platanlønnen var bekjempet. Det er den ikke, og omtrentlig plassering er vist i gult. Undersøkt område er vist med svart omriss, mens tidligere DN-håndbok 13 lokaliteter er vist i grønt.

3.2.8 Matvika

Jordal & Wangen (2022) skriver at Matvika burde vært bedre undersøkt, siden lokaliteten ikke er undersøkt siden 2001, og heller ikke registrert som kulturlandskap. De ga Matvika høyeste prioritet for senere undersøkelser, og lokaliteten ble derfor undersøkt i denne sammenheng. Jordal & Wangen (2022) skriver at Matvika ligger rasutsatt og solvendt, og at dette trolig er en av de varmeste og mest tørkeutsatte plassene i landskapsvernområdet.

Av naturtyper etter Miljødirektoratets instruks ble det i 2023 registrert semi-naturlig eng i overkant og på siden av husene. Enga er en liten del av en tidligere registrert lokalitet (Jordal 2011) og er trolig ikke befart av en biolog siden 2001. Lokaliteten «Geirangerfjorden: Matvika» BN00069336 er registrert etter DN-håndbok 13 som sørvendte berg og rasmarker, men omfatter et stort areal omtrent mellom Lundaneset og Matvika. Lenger oppover finnes tidligere tørre enger

som nå er i ferd med gå over til skog. Slike enger hadde tidligere et stort artsmangfold i hele fjorden (Jordal 2011).

I den registrerte enga er det nå kun sporadisk slått og rydding for å holde det litt åpent rundt husene. Det er mye dødt gras, og det er synlig oppslag av bjørk, osp og annet. Noe oppslag er kuttet ned, men har ikke blitt ryddet bort. På 1900-tallet var det først geiter og noen få kyr, og deretter sau med lam. Beitingen foregikk som oftest oppå fjellet, men sannsynligvis ble det også noe beitet i lokaliteten. Samtidig var det nødvendig å slå på fjellet for å få nok gras, noe som tyder på at det som kunne slås ble slått (Norderhaug m. fl. 2004). Enga vurderes derfor å ha blitt både slått og beitet. Området ligger slik til at det raser snø, stein og masser, og de synlige steinene i enga er nok et resultat av dette. Av fremmedarter er det registrert hyll, enten rødhyll eller svarthyll, flere steder på Matvika. Rett sørvest for lokaliteten finnes også en platanlønnstubbe som skyter nye skudd. Enga virker ikke gjødslet, men nedenfor husene er det mer preg av dette.

Av rødlistede arter innen sopp, lav, moser og karplanter er det registrert åkermåne (NT) både i 2023 og tidligere. Enga ligger sørvendt og er svært tørkeutsatt. Dette gir et mangfold av tørketolerante og varmekjære arter. Av karplanter kan det nevnes engarter som åkermåne, gjeldkarve, blåklokke, bakkemynte, gulaks, lakrismjelt, kransmynte, gulmaure, rødknapp, aurikkelsveve, bergmynte, lintorskemunn, vill-lin, tiriltunge, hårsveve, smalkjempe og blåknapp. Det er registrert lite sopp. Den registrerte enga ble undersøkt i starten av oktober, og det var mulig å kartlegge både sopp og karplanter, men sesongen var på hell. På grunn av de klimatiske forholdene ville det vært interessant med insektundersøkelser gjennom en sesong.

Det anbefales å fjerne platanlønnen og iverksette skjøtsel av hele den registrerte enga. Det er aktuelt med beite, slått og rydding, og alt er bedre enn ingenting. Først må en få kontroll på oppslag, avfall og stein i enga. Oppslag kuttes og avfallet fraktes ut av enga. Stein som raser/har rast ned i enga kan flyttes utenfor, men det er ikke nødvendig å ta vekk alt. Etter dette bør det være enklere å komme til med ljà og/eller ryddesag slik at en kan slå der en kommer til. Slåtten bør gjennomføres én gang i året, etter blomstene har satt frø. Dette kan være i august-september. Partier med blomsterflor kan settes igjen for senere slått. Etter slått lar en graset bakketørke før fjerning. Det er viktig å fjerne avfallet for å ikke bidra til gjødslingseffekt. Noe åpning av kantsonene er også gunstig. Hvis ønskelig kan det være aktuelt med en skjøtelsesplan her. Geit med NoFence er trolig egnet her, og vil kunne være positivt for naturmangfoldet.

Figur 23 Øvre del av Matvika har et semi-naturlig engpreg, med slått- og beitehistorie (vist i blått, svart strek er undersøkt område). Området i rødt viser omtrentlig areal for åkermåne (NT), mens gult punkt viser funn av platanlønn.

Figur 24 Matvika ligger helt nede ved fjorden, og har en plassering som gir gunstige leveforhold for varmekjære og tørketolerante arter. Det er idag kun brukt som fritidsbolig, og gror igjen. På oversiden og vestsiden av husene ligger en eng som nå er registrert etter Miljødirektoratets instruks.

Figur 25 Enga gror igjen med dødt gras og oppslag. Det bør ryddes for oppslag og fjernes noe stein, samt at det bør slås én gang på sensommeren og helst beites.

Figur 26 Åkermåne (NT) finnes fortsatt i enga. Her er den avblomstret.

Figur 27 Oppslag i øvre del av enga er delvis ryddet, men ikke fjernet. Her bør en inn med ryddesag og greinsaks og kutte helt nede ved bakken, for så å fjerne avfallet fra enga. Stein som har rast kan også ryddes ut av enga, feks legges i steingard.

3.2.9 Oaldsbygda

Jordal & Wangen (2022) vurderte Oaldsbygda som ikke undersøkt, og med laveste prioritet (3). Oaldsbygda ble vegetasjonskartlagt av Lystad (1978), men er dårlig undersøkt på 2000-tallet. To små semi-naturlige enger på Seljeflot-siden ble registrert av Jordal (2007), og oppdatert i 2015 (Langmo & Oldervik 2016). Kikkertbetraktning i 2007 og 2017, og kartstudier av Jordal & Wangen (2022), tydet på at det meste enten var fulldyrka mark eller gjengrodd. Ved undersøkelsene i 2023 tok en utgangspunkt i dette, og tok kun et lite stopp for å rekartlegge de to DN-håndbok 13 lokalitetene. En tok likevel en liten tur opp til Øvstegarden, og innså på veien at det kan være naturverdier her som ikke er registrert, og som er i ferd med å gå tapt.

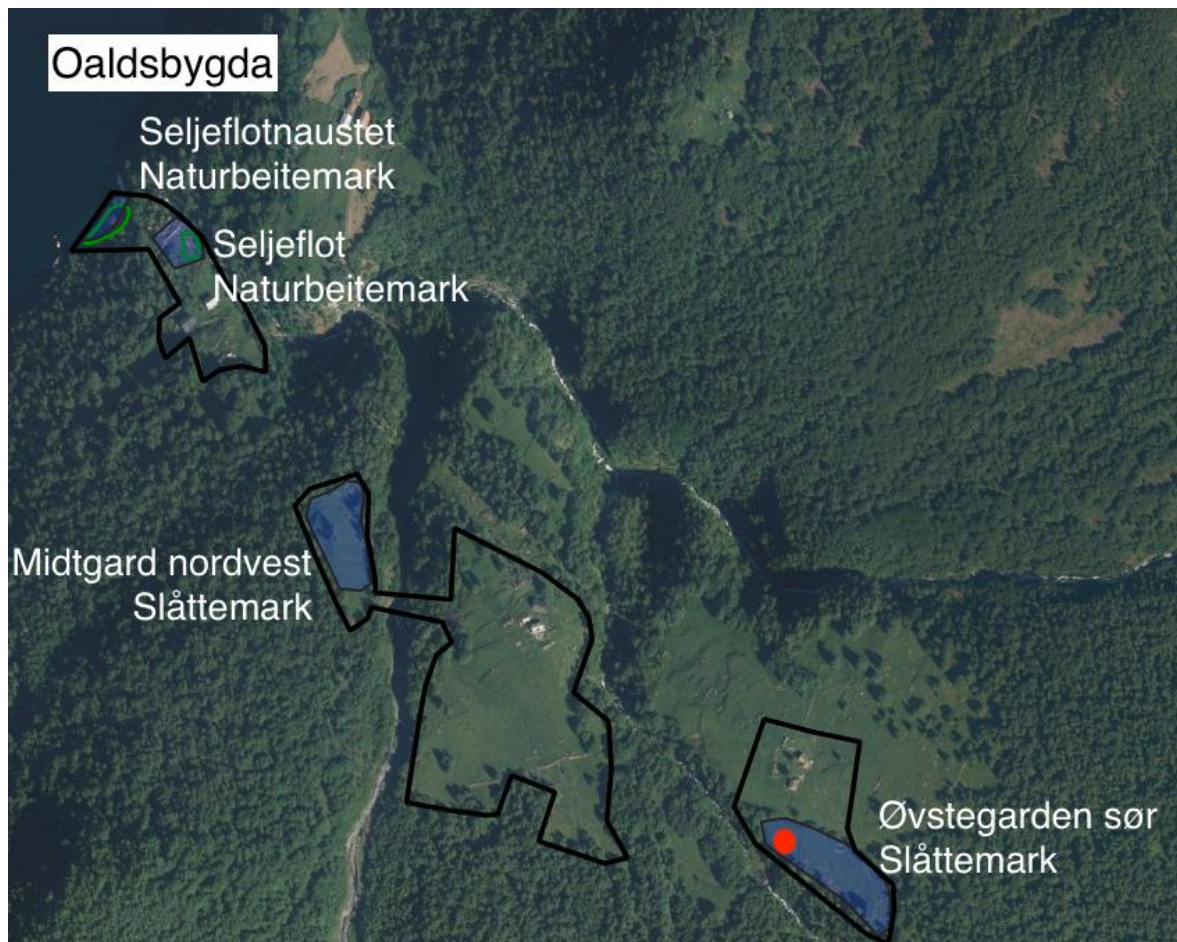
På starten av 1900-tallet bodde det rundt 70 personer i Oaldsbygda, men etter krigen ble bygda gradvis fraflyttet (Odd Norman Hoff, Storfjordens Venner, Sunnmøre LIVE! Gardane langs Storfjorden S2E6- Seljeflot 2021). Etter fraflyttingen ble det igangsatt sommerbeite med sau i området. Fra et åpent landskap der det var manko på trevirke gror det nå igjen med løvtrær.

Naturbeitemarkene ved Seljeflotnaustet og Seljeflot fremstår begge som lite beitet. Enga ved Seljeflotnaustet er ganske bratt og består av åpent overrislet berg, tørreng, muligens noe sesongfuktig eng og helt i nord en liten flekk med fosse-eng. Det er karplanter som vill-lin, rødknapp, gulmaure, tiriltunge, hvitmaure og blåklokke. På Seljeflot ble beitemarkssoppene stjernesporet rødspore, brunfnokket vokssopp, seig vokssopp, kritt vokssopp, skjør vokssopp, gul småkøllesopp, gul vokssopp, blektuppet småkøllesopp, honningvokssopp og mønjevokssopp registrert. Av karplanter finnes blant annet gulaks, hvitmaure, rødknapp, tiriltunge og smalkjempe.

Figuren under viser at kun deler ble undersøkt, og det presiseres at undersøkelsene er overfladiske. Det var sent på året, og ikke nok tid til å gjøre skikkelige vurderinger. Dette gir en usikkerhet knyttet til naturtype på lokalitetene ved Megarden og Øvstegarden. Engene har lang slåttehistorie, men har i senere tid bare blitt beitet. Det vurderes å fortsatt være slåttemark, men på vei over mot naturbeitemark. De fleste arealene på de ulike gårdene virket å være påvirket av tidligere gjødsling, og det er usikkerhet knyttet til gjødslingspåvirkningen på de registrerte engene. Trolig finnes flere lokaliteter i Oaldsbygda og på setrene oppover mot Storvatnet.

Innen sopp, lav, moser og karplanter ble beitemarkssoppen vridd køllesopp (VU) registrert i nedre del av enga på Øvstegarden. Av karplanter i engene på Midtgarden og Øvstegarden ble det sett arter som ryllik, blåklokke, prestekrage, grasstjerneblom, gulaks, blåkoll, firkantperikum og sølvbunke. Engene virker kalkfattige til intermediære. På grunn av beite i lang tid, uten slått, er det høyt innslag av sølvbunke. Av beitemarkssopp ble det ellers registrert grå vokssopp, gul småkøllesopp, skjør vokssopp, seig vokssopp, honningvokssopp og engvokssopp.

Selv om Oaldsbygda kun ble overfladisk undersøkt i 2023 er det klart at området har for lavt beitetrykk, og gror sakte igjen. For å ta vare på gjenværende naturverdier er det nødvendig å øke beitetrykket, gjerne med ulike dyreslag. Enga ved Seljeflotnaustet burde åpnes opp litt mer, eksempelvis ved å fjerne enkelte trær. Oaldsbygda bærer preg av at det som kunne slås ble slått, og det ville vært positivt dersom dette gjenopptas i engene med størst naturverdier. For de registrerte slåttemarkene er det aktuelt med ljå/ryddesag og/eller tohjulsslåmaskin. Engene bør slås én gang årlig, på sensommeren, fra slutten av juli og utover. Første året kan graset godt fjernes direkte, som en del av restaureringsslått, men ved påfølgende år tørkes graset på bakken før fjerning. Dette gjør at blomsterfrø slippes i enga. Beitepusser kan benyttes på de oppgjødslede engene for å holde de åpne, men ikke i de registrerte slåttemarkene da den bidrar til en uønsket gjødslingseffekt. Ideelt sett burde alle de åpne/halvåpne engene fra Oaldsbygda og oppover mot Storvatnet kartlegges etter Miljødirektoratets instruks for naturtyper dersom skjøtsel er aktuelt.

Figur 28 Kun deler av Oaldsbygda ble undersøkt (svart strek), da en opprinnelig kun skulle sjekke de tidligere registrerte DN-håndbok 13-lokalitetene (vist i grønt). En rask tur opp til Øvstegarden avslørte flere lokaliteter. Svart omriss viser omtrentlig undersøkt areal. Rødt punkt viser funn av vridd køllesopp (VU). Trolig finnes flere lokaliteter i Oaldsbygda og på setrene opp mot Storvatnet.

Figur 29 Seljeflotnaustet naturbeitemark er bratt, og kan gjerne åpnes opp noe mer. Beite bør økes i hele Oaldsbygda.

Figur 30 Seljeflot naturbeitemark bærer nå preg av beite, men har nok tidligere også blitt slått. Det ble sett flere beitemarkssopp her i 2023.

Figur 31 Midtgard nordvest slåttemark. Enga ble kun overfladisk undersøkt, og er nok noe påvirket av tidligere gjødsling. Det ble likevel registrert enkelte beitemarkssopp, slik som grå vokssopp og engvokssopp (bildet i hjørnet). Enga er preget av beite i lang tid, men har fortsatt ganske flat slåttemarksstruktur. Her bør slått gjenoptas og kantsoner ryddes. Grantrær i Oaldsbygda bør fjernes.

Figur 32 Øvstegarden sør slåttemark ligger ikke så langt unna husene, og strekker seg langs en rygg. Her virker det noe mindre påvirket av gjødsling enn ellers, og det ble sett vridd køllesopp (VU). Arten er knyttet til semi-naturlige enger og andre åpne grasmarker, og er i tilbakegang. Her bør slått gjenopptas, og beitetrykket økes.

3.2.10 Ospahjellen gard

Gården på Ospahjellen er ikke tidligere registrert, hverken naturtyper eller arter, men gården er omtalt i Norderhaug m. fl. (2004). Befaringen i 2023 viser at enga rundt gården består av mange små, delvis oppbygde slåttearealer som henger sammen. Tidligere slo en det som kunne slås i den bratte lia, før drifta ble lagt ned. Trolig ble slåtten gjenopptatt for alvor for 10-20 år siden. Nå slås det én gang i året, trolig i begynnelsen av juli, med motorljå med sene. Graset rakes vekk, og på befaringstidspunktet var hele gården slått og graset lagt nedenfor engene. Det går noe sau og beiter i området. Det har vært potetdyrking et sted her, men det er lenge siden. Nedenfor huset er et parti med mye bregner som er klippet ut av slåttemarken. Det finnes bregner i lokaliteten også, men flere holdes bevisst nede med slått. Enkelte frukttrær finnes, og noen hageplanter står rundt husene. Området virker å være noe preget av tidligere gjødsling, men det er usikkerhet knyttet til hvor mye, og det virker noe vekslende over enga. Dette gjør at det er usikkerhet knyttet til avgrensning og naturtype enkelte steder.

Ingen rødlistearter av karplanter, moser, lav eller sopp ble registrert og ingen rødlistearter i disse artsgruppene er kjent fra før. Av beitemarkssopp ble det registrert bronserødspore, mønjevokssopp, kantarellvokssopp, papegøyevokssopp og kjeglevokssopp, alle vanlige arter. Av karplanter ble det registrert blåklukke, gulaks, tveskjeggveronika, fjellmarikåpe, markjordbær, sølvbunke, firkantperikum, matsyre, engkarse, skogstorkenebb og hvitbladtistel.

Det er positivt at enga slås årlig, men begynnelsen av juli anses å være for tidlig for at blomstene rekker å sette frø. Nå ble befaringen gjort etter slått, så det var vanskelig å si noe konkret om det, men generelt bør slått gjøres etter frøsetting, fra siste halvdel av juli og utover. Graset bør så bakkettørke for å slippe frøene, før det rakes vekk fra enga. Gjødsling unngås. Det er fint at bregner slås slik de gjøres nå, der avfallet fjernes etterpå. Hvis en ønsker å begynne med noe

arbeid i juli kan det være å slå bregner eller arealer uten blomster. En skjøtselsplan kan være aktuelt her.

Figur 33 Gården er fraflyttet, og brukes nå som fritidsbolig. Enga slås årlig, og virker noe gjødselpreget, men er utfigurert som slåttemark. Det er noe usikkerhet knyttet til naturtype og avgrensning. Svart viser undersøkt areal.

Figur 34 Bronserødspore ble sett i eng. Selv tuer og bregner blir slått her, i tillegg til de mer flatere partiene. Graset blir raket vekk. Noen partier virker mer oppgjødslet enn andre. Det anbefales å slå enga noe senere enn det gjøres nå.

Figur 35 Både bregner og tuer slås, og avfallet fjernes.

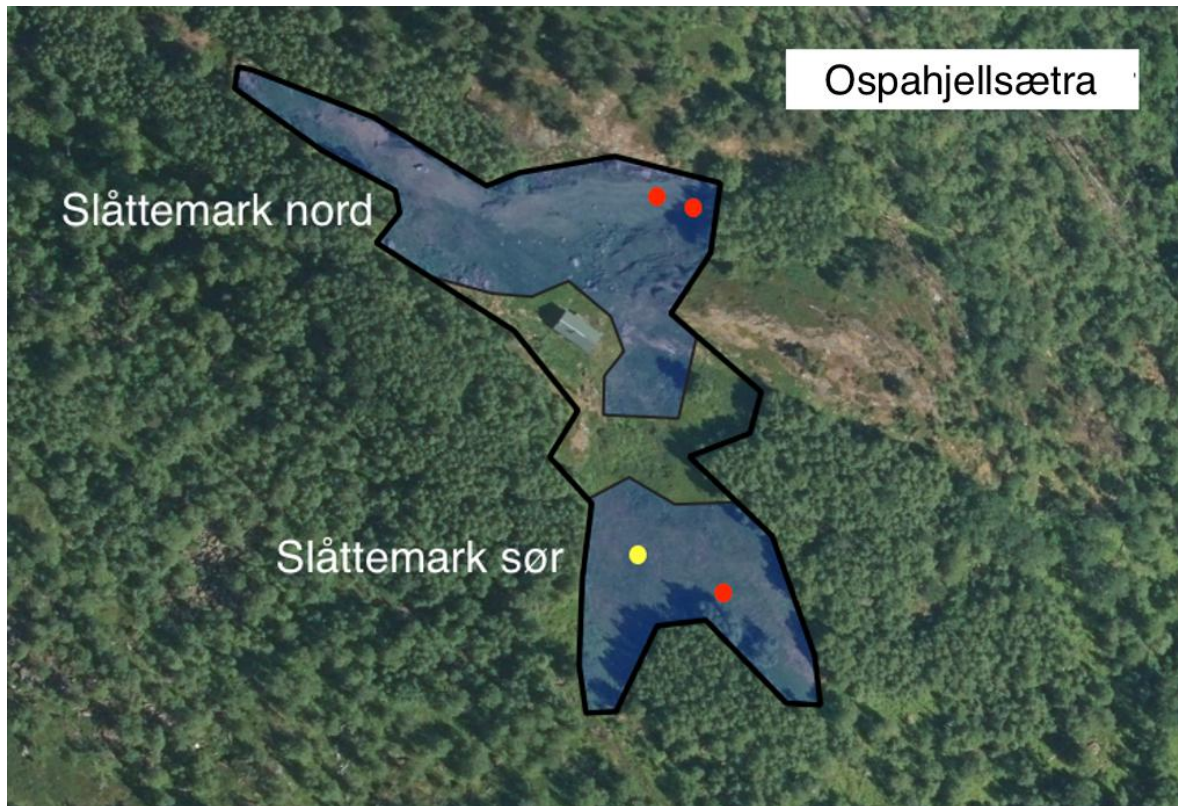
3.2.11 Ospahjellsætra

Jordal & Wangen (2022) vurderte Ospahjellen som ikke undersøkt, med middels prioritet (2). Koordinatene i rapporten tilsier at det er snakk om denne lokaliteten, og ikke gardsbruket nedenfor. Det var på forhånd usikkert om Ospahjellen skulle undersøkes, men befaringen viste seg å være en positiv overraskelse, da det er to enger rundt den tidligere setra som holdes i hevd med årlig slått og beite. Ospahjellen brukes nå som fritidsbolig. Etter at drifta ble lagt ned på gården nedenfor ble det trolig slått mindre i en periode, men slåttene ble gjenopptatt for alvor for omtrent 10-20 år siden. Nå slås det én gang i året, trolig i august (noe senere enn på gården) med motorlås med sene. Graset rakes vekk, og på befaringstidspunktet i overgangen august/september var begge engene slått og graset stort sett raket vekk. På den søndre enga var det fortsatt noe gras som lå igjen. Engene er åpne og intakte, men på grunn av trær i kantsonene er det mye skygge i sørøstre del av den søndre enga. På haugen rett øst/nordøst for seterhuset virker det ikke slått i 2023. Det går noe sau og beiter i området, og det var synlig avføring liggende på enga. På enga nær seterhuset er det noe mer gjødselspreget enn enga på sørsiden, men engene virker ikke gjødslet i nyere tid.

Av rødlistede arter er det registrert beitemarkssoppen gulfotvokssopp (VU) i begge engene. Beitemarkssopp er gjerne knyttet til lite gjødslede enger, og i tillegg til gulfotvokssopp er det også registrert vanlige arter som skjør vokssopp, mønjevokssopp, honningvokssopp, seig vokssopp, engvokssopp og papegøye vokssopp. I tillegg er det sendt inn en ubestemt rødsporesopp fra den søndre enga til DNA-sekvensering. Engene virker nokså intermediære på kalknivå, med karplanter som blåklomme, gulaks, fjellmarikåpe, firkantperikum, finnskjegg, legeberonika, harerug, tepperot, hvitkløver, ryllik og tyrihjel. Ingen arter er tidligere registrert på setra.

Det er positivt at engene slås årlig, og slåttetidspunktet virker godt (august og september). Haugen øst/nordøst for seterhuset, samt helt i nordvest, bør også slås årlig, siden det også var

engpreget der. Graset bør så bakketørke for å slippe frøene, før det rakes helt vekk fra engene. Kantsoner kan med fordel åpnes opp noe, særlig i sørøst på den søndre enga. Gjødsling unngås. En skjøtelsesplan kan være aktuelt her.

Figur 36 På setra til Ospahjellen er det registrert to slåttemarker, vist i blått. Rødt punkt viser funn av gulfotvokssopp (VU), mens gult punkt viser ubestemt rødspore. Undersøkt område er vist med svart omriss.

Figur 37 Bildet viser den søndre enga i framkant, og den nordre enga i bakkant. Her kan en se at det virker noe oppgjødslert på den nordre enga (sterkere grønnfarge). I venstre del av bildet går det en liten sti.

Figur 38 På den søndre enga var graset slått, men det lå igjen noe tørt gras. I bakkant er det litt dårlig lys ned til bakken, og noen trær kan med fordel tas ut. I enga ble det samlet inn en rødsporesopp som er sendt inn til DNA-sekvensering for sikker artsbestemmelse. Soppen er en beitemarkssopp, og de trives i lite gjødslede enger.

Figur 39 Bildet viser den nordre enga, nordøst for seterhuset. Gulfotvokssopp (VU) ble funnet på det ekstra grønne området i bakkant. Haugen i framkant var ikke slått, men bør slås årlig. Også her er det engpreget.

Figur 40 Helt i nordvest, på den nordre enga, var det ikke slått på befaringstidspunktet. Dette området bør også slås, i tillegg til kantsonene. Det ble også sett noen mer vanlige beitemarkssopp her.

4 OPPFØLGENDE UNDERSØKELSER

Ut fra listen til Jordal & Wangen (2022) gjenstår Kvernhusnes, Vikesætra, Furnes, resten av Oaldsbygda og Gomsdalen. Disse kan være aktuelle å kartlegge, særlig hvis skjøtsel/restaurering er aktuelt. Andre aktuelle kulturlandskapsområder er eksempelvis naturbeitemarker og slåttemarkar som ikke er kartlagt etter 2010, men som er i bruk/ønske om skjøtsel, slik som Indreidsdalen (se oversikt i tabell 1 i Jordal & Wangen 2022).

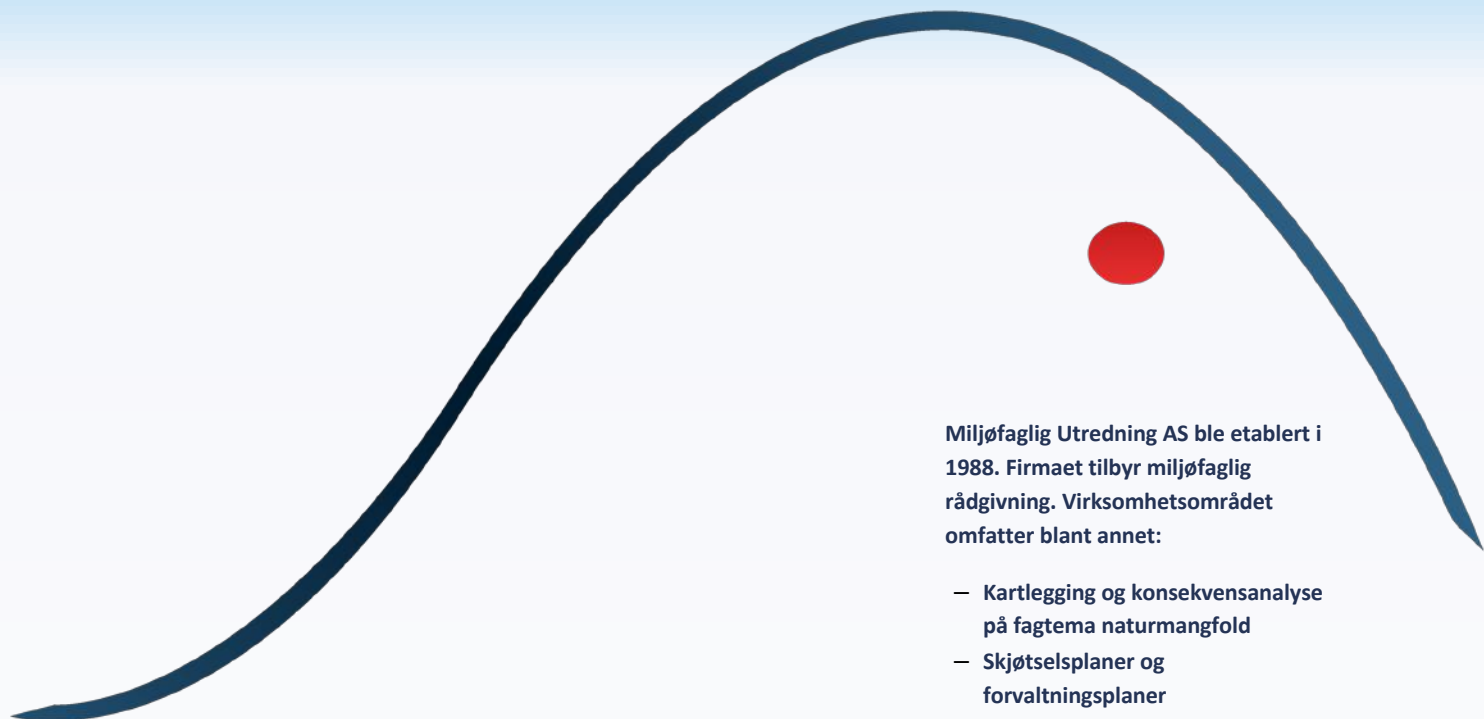
Innen sopp kan det godt finnes flere sjeldne og truede arter. Dette er en artsgruppe som er vanskelig å få oversikt over ved kun ett besøk. For særlig Matvika er det aktuelt med undersøkelser av insekter, helst flere ganger gjennom sesongen.

Hvis grunneier ønsker å restaurere/holde i hevd/skjøtte på sin eiendom kan det godt utarbeides skjøtelsplan. For naturverdiene er dette aktuelt på eksempelvis Matvika. Her kan det også være aktuelt med fjerning av trær på et større areal som kan ha gjenlevende tørrengplanter (om ikke annet i frøbanken), og som burde vært bedre undersøkt.

5 KILDER

- Anonym. 2004 (sist endra 2015). Forskrift om vern av Geiranger-Herdalen landskapsvernområde, Stranda og Norddal kommunar, Møre og Romsdal.
<https://lovdata.nå/dokument/LF/forskrift/2004-10-08-1310>
- Artsdatabanken. 2018. Fremmedartslista. Henta fra
<https://artsdatabanken.nå/fremmedartslista2018/>
- Artsdatabanken. 2021. Norsk rødliste for arter 2021. Henta fra
<https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/>
- Artsdatabanken. 2023. Fremmedartslista 2023. Henta fra
<https://artsdatabanken.no/lister/fremmedartslista/2023?TaxonRank=tv>
- Artsdatabanken. 2024. Artskart. Henta fra <https://artskart.artsdatabanken.no/>
- Aurland kommune & Stranda kommune. 2022. Tiltaksplan Vestnorsk Fjordlandskap – kulturlandskap.
- Gaarder, G., Holtan, D. & Jordal, J.B. 2001. Biologisk mangfald innafor Geiranger-Herdal landskapsvernområde. *Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Miljøvernavdelinga, rapport 2001:03*. 76 s. + kart
- Hanssen, U., Wangen, K. & Wold, S. Ø. 2021. Basiskartlegging i utvalgte verneområder i Møre og Romsdal 2020. Miljøfaglig Utredning rapport 2021-10, 48 s. ISBN 978-82-345-0130-2
- Jordal, J. B. 2007. Supplering av Naturbase i Møre og Romsdal 2007, basert på eksisterende informasjon. Møre og Romsdal fylke, Areal- og miljøvernavdelinga rapport 2007: 2.
- Jordal, J. B. 2011. Supplerande kartlegging av naturtypar i kulturlandskapet i Norddal og Stranda i 2009-2010. Fylkesmannen i Møre og Romsdal, miljøvernavdelinga, rapport 2011:01, 201 s.
- Jordal, J. B. 2018. Sårbarhetsvurdering av stistrekinga Norsk Fjordsenter-Storsæterfossen i Geiranger. Rapport J.B. Jordal nr. 15 - 2018. 28 s.
- Jordal, J. B. 2019. Sårbarhetsvurdering av stier i Geiranger-Herdalen landskapsvernområde i 2019. Rapport J.B. Jordal nr. 5 - 2019.
- Jordal, J. B. & Gaarder, G., 1998. Biologiske undersøkingar i kulturlandskapet i Møre og Romsdal i 1997-98. Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Landbruksavd. Rapport nr. 2 - 98. 117 s.
- Jordal, J. B., Lorentzen, M. N., & Olsen, O. 2023. Herdalssetra, Geiranger-Herdalen landskapsvernområde, Møre og Romsdal. Kartlegging av biologisk mangfald og råd om skjøtsel. Miljøfaglig Utredning rapport 2023-99, 49 s. ISBN 978-82-345-0503-4.
- Jordal, J. B. & Wangen, K. 2022. Geiranger-Herdalen landskapsvernområde i Fjord og Stranda kommunar, Møre og Romsdal. Status for kunnskapen om kulturlandskapet, og vidare kunnskapsbehov. Miljøfaglig Utredning rapport 2022-23, 171 s. ISBN 978-82-345-0268-2.
- Langmo, S.H.L & Oldervik, F. G. 2016. Geiranger-Herdalen landskapsvernområde - Kvalitetssikring og supplerande kartlegging av naturtyper i kulturlandskapet. Bioreg AS. Rapport 2016 : 01. ISBN 978-82-8215-306-5
- Lorentzen, M. N., Breili, A., Abaz, A. H., Svingen, K. & Gaarder, G. 2023. NiN Basiskartlegging av verneområder i Møre og Romsdal fylke 2022. Miljøfaglig Utredning rapport 2023-3, ISBN 978-82-345-0386-3.

- Lystad, J. T. H., 1978. Vegetasjonskartlegging i Oaldsbygda, Stranda kommune, Møre og Romsdal med en vurdering av områdets verneverdi. Norges landbrukshøgskole, botanisk institutt. Hovudoppgåve, upubl. 100 s.
- Miljødirektoratet. 2023. Kartleggingsinstruks - Kartlegging av terrestriske Naturtyper etter NiN2. Versjon 18.01.2023. Miljødirektoratet Veileder M-2209/2023, 372 s.
- Miljødirektoratet. 2024. Naturbase. Henta fra <http://kart.naturbase.no>
- Norderhaug, A., Hansen, S. & Jordal, J. B. 2004. Storfjordprosjektet. Fagrapport om kulturlandskapet i indre Storfjorden og om utfordringar for forvaltninga. Møre og Romsdal fylke, landbruksavdelinga, Molde. Rapport nr. 1-2004. 240 s.
- Stoknes, S. 1995. Setrar i Norddal. En kulturhistorisk registrering og forslag til forvaltningsstrategi. Rapport. 156 s.

Miljøfaglig Utredning AS ble etablert i 1988. Firmaet tilbyr miljøfaglig rådgivning. Virksomhetsområdet omfatter blant annet:

- Kartlegging og konsekvensanalyse på fagtema naturmangfold
- Skjøtselsplaner og forvaltningsplaner
- Utarbeiding av kart (illustrasjonskart og GIS)
- FoU-virksomhet
- Kurs og foredrag

Hjemmeside: www.mfu.no

Org.nr.: 984494068 MVA